

УДК 330.342

Олексюк Т.В.*аспірант кафедри економічної кібернетики
та маркетингового менеджменту
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»*

ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ

Стаття присвячена вивченню теоретичних аспектів методичних підходів до оцінки рівня фінансової безпеки на підприємствах машинобудування, спрямованої на забезпечення ефективності управлінських заходів та позиціонування стійких позицій на цільових ринках. Систематизовано показники оцінки фінансової безпеки підприємств машинобудування. На цій основі обґрунтовано необхідність впровадження інтегрально-критеріального підходу для формування ефективної стратегії управління фінансової безпеки підприємства, що сприятиме продукуванню ефективних управлінських рішень діяльності підприємства та є підґрунтям для стійкого розвитку підприємств машинобудування в умовах мінливого середовища.

Ключові слова: фінансова безпека, стратегія управління, підприємства машинобудування, індикатори, методичні підходи.

Олексюк Т.В. ПОДХОДЫ К ОЦЕНКЕ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ МАШИНОСТРОЕНИЯ

Статья посвящена изучению теоретических аспектов методических подходов к оценке уровня финансовой безопасности на предприятиях машиностроения, направленной на обеспечение эффективности управленческих решений и позиционирования стойких позиций на целевых рынках. Систематизированы показатели оценки финансовой безопасности предприятий машиностроения.

Ключевые слова: стратегия управления, финансовая безопасность, предприятия машиностроения, индикаторы, методические подходы.

Oleksiuk T.V. APPROACHES TO THE EVALUATION OF FINANCIAL SECURITY OF ENGINEERING ENTERPRISES

The article is devoted to the study of theoretical approaches to assessing the level of financial security for enterprises of engineering enterprises, to ensure the effective management decisions and positioning persistent position in the target markets. Systematized indicators for assessing the financial security of engineering enterprises. On this basis, it justified the need for integrated-criteria approach for an effective strategy for managing the financial security of enterprises that will contribute to the production of effective management decisions of the company and is the basis for sustainable development of engineering enterprises in a volatile environment.

Keywords: strategy management, financial security, engineering enterprises, indicators, methodological approaches.

Постановка проблеми. В умовах фінансово-економічної кризи успішне функціонування підприємств машинобудування залежить від своєчасного виявлення та попередження загроз, а саме від забезпечення достатнього рівня фінансової безпеки. Значна кількість зарубіжних та вітчизняних методик присвячена проблемам забезпечення економічної безпеки та фінансової безпеки держави в цілому. Однією з існуючих проблем щодо забезпечення фінансової безпеки підприємств машинобудування є відсутність єдиної точки зору щодо визначення її складових та методик їх оцінювання, визначення складу індикаторів фінансової безпеки підприємства, їх градації та інтерпретації. Саме це вимагає від підприємств машинобудування підвищення рівня забезпечення фінансової безпеки та формування ефективного підходу її оцінки, що стане запорукою їх стійкого розвитку в довгостроковій перспективі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам оцінювання рівня фінансової безпеки присвятили свої праці такі вчені-економісти: О. Ареф'єва [2], І. Бланк [4], Т. Кузенко [15], Л. Донець [7], С. Ілляшенко [13], Ю. Кракос [14] та ін. Проте окремі аспекти щодо забезпечення фінансової безпеки підприємств машинобудування з позиції механізму її оцінки залишаються не досить дослідженими та потребують більш ґрунтовного вивчення.

Виходячи з вищезазначеного метою статті є обґрунтування методичних підходів до оцінки рівня фінансової безпеки підприємств машинобудування, що створить їм підґрунтя до гнучкості та самозбереження в довгостроковій перспективі.

Виклад основного матеріалу. Загострення проблем щодо ефективного використання та формування методичного забезпечення оцінки фінансової безпеки підприємств машинобудування, що є необхідним для

формування її стратегії управління, зумовлено мінливістю та швидкоплинністю змін зовнішнього середовища та постійної адаптації до них внутрішнього середовища підприємства. Відповідно до Методики розрахунку рівня економічної безпеки України [18], розроблено та формалізовано методи оцінки рівня фінансової безпеки. Однак на рівні суб'єктів господарювання із-за відсутності єдиного підходу щодо методичного забезпечення оцінки фінансової безпеки залишається дискусійним питанням. Поза увагою дослідників залишився такий важливий момент діяльності підприємств, як визначення єдиного підходу до використання та формування системи показників оцінки рівня фінансової безпеки підприємств, на основі яких можливим є формування ефективної стратегії управління фінансової безпеки підприємств машинобудування. Для вирішення цієї проблеми узагальнено існуючі теоретичні підходи щодо питань оцінки рівня фінансової безпеки підприємств.

Перша група авторів (І. Александров [1], О. Орлова [20], І. Бланк [4], О. Підхонний [22]) визначає рівень фінансової безпеки на основі оцінки загального стану фінансової діяльності підприємства. Доцільним вважаємо проводити оцінку не тільки на основі аналізу його фінансового стану підприємства, але й з урахуванням рекомендацій щодо оцінки окремих складових фінансової безпеки, що сприятиме прийняттю ефективних управлінських рішень та розробці сценаріїв розвитку підприємства.

Друга група авторів (О. Ареф'єва [2], Т. Кузенко [15], Л. Донець [7], С. Ілляшенко [13]) пропонує оцінювати рівень фінансової безпеки як складової економічної безпеки підприємства. Але такий підхід не дає змоги у повному обсязі визначити існуючий рівень фінансової безпеки на підприємстві та провести ґрунтовний аналіз, оскільки при

розрахунку враховуються тільки окремі фінансові показники. Необхідно зауважити, що оцінка рівня фінансової безпеки підприємств на основі лише аналізу його фінансових показників є досить вузькою та потребує комплексної оцінки. Такий підхід запропоновано у роботі М. Єрмошенко [11], де наведено поетапний алгоритм оцінки фінансової безпеки підприємства: 1) оцінка реалізації основних фінансових інтересів підприємства; 2) оцінка рівня фінансової безпеки за її окремими складовими (бюджетна, грошово-кредитна, банківська, валютна, інвестиційна, фондова, страхова); 3) визначення інтегрального показника фінансової безпеки підприємства; 4) аналіз ефективності реалізації запланованих заходів щодо забезпечення фінансової безпеки підприємства. Зауважимо, що такий алгоритм оцінки фінансової безпеки є більш змістовним та враховує оцінку окремих її складових. Зокрема, відзначимо, що автор К. Горячева [6] не визначає порогові значення індикаторів, які застосовуються при проведенні аналізу рівня фінансової безпеки, що не дозволяє оцінювати рівні безпеки окремих функціональних складових підприємства. Аналіз використаної літератури свідчить про різноманітне використання в діяльності підприємств застосування методу експрес – аналізу як методу оцінки рівня фінансової безпеки. Для такого методу доцільно застосовувати підхід з використанням бальних оцінок. Алгоритм цього методу розроблений на основі методики визначення класу кредитоспроможності позичальника. У роботі В. Орлової [20] для оцінки рівня фінансової безпеки підприємств запропоновано використовувати двокомпонентний показник, що поєднує оцінку рівня фінансової конкурентоспроможності та стійкості фінансового стану. Запропонований у монографії В. Михайленко [18] методичний підхід ґрунтується на використанні методів багатомірного статистичного аналізу в процесі формування інформаційної бази для здійснення оцінки, аналізу, планування та прогнозування фінансової безпеки підприємства. Такий підхід до оцінки фінансової безпеки можна визначити як процесний, оскільки він базується на вивченні процесу динамічного формування та прогнозування рівня фінансової безпеки. Але при цьому є недостатність обґрунтування оцінки фінансової безпеки в одномоментному часовому проміжку.

Переважає більшість вчених, а саме К. Горячева [5], М. Єрмошенко [11], А. Єрмошенко [10] та ін. наголошують на доцільності та ефективності застосування індикаторного та ресурсно-функціонального підходу щодо забезпечення фінансової безпеки підприємства. Аналіз методичних підходів щодо оцінки фінансової безпеки підприємства представлено у таблиці 1.

Виходячи з наведеного у таблиці 1, можна сказати, що в рамках ресурсно-функціонального підходу С. Ілляшенко пропонує здійснювати вимір стану фінансової безпеки суб'єкта господарювання на основі оцінки рівня використання власних фінансових ресурсів, а також на основі оцінки рівня забезпечення високої фінансової ефективності діяльності підприємства, зокрема його фінансової стійкості та незалежності [13]. Т. Гладченко [5] та М. Єрмошенко [11] вважають індикаторний підхід найбільш прийнятним для оцінки фінансової безпеки підприємства, завдяки можливості порівняння фактичних значень з пороговими, що спрощує процедуру формулювання висновків щодо наявного рівня фінансової безпеки суб'єкта господарювання. На думку М. Єрмошенко [11], доцільним є виділення ресурсно-функціонального підходу, що базується на вимірі стану фінансової безпеки на основі оцінки рівня використання фінансових ресурсів та оцінки рівня виконання стратегічних функцій. Отже, основна увага зосереджується на таких підходах, як індикаторний та ресурсно-функціональний, так як математично-статистичний апарат оцінки фінансової безпеки підприємства базується на конкретних показниках фінансової безпеки. Для визначення сукупності індикаторів, що будуть використані в забезпеченні фінансової безпеки підприємств машинобудування доцільним є використання індикаторного підходу. У науковій літературі економічний індикатор розглядається як цифровий показник зміни економічної величини, що використовується для обґрунтування економічної політики, спрямованої розвитку економічних процесів та оцінки їх результатів [8]. На думку автора у роботі [14], показники необхідно вибирати на основі експертних оцінок, так як результати залучення експертів, рекомендовано враховувати ступінь обґрунтованості наукових думок економістів як певного етапу критеріального відбору, застосовувати методи ранжування запропонованих ними показників, а

Таблиця 1

Науково-методичні підходи щодо оцінки рівня фінансової безпеки підприємства

Автор, джерело	Сутнісні характеристики підходів	Підхід до оцінки
І.А. Бланк [4]	Дослідження фінансового стану та основних результатів фінансової діяльності підприємства з метою визначення рівня захищеності його фінансових інтересів від загроз, а також виявлення резервів його підвищення	Комплексний
С.М. Ілляшенко [13] М.М. Єрмошенко [11] Т.Б. Кузенко [15]	Вимір стану фінансової безпеки на основі оцінки рівня використання фінансових ресурсів та оцінки рівня виконання стратегічних функцій	Ресурсно-функціональний
В.М. Геєць Т.С. Клебанова [19]	Вивчення процесу динамічного формування та прогнозування рівня фінансової безпеки	Процесний
Т.М. Гладченко [5] М.М. Єрмошенко [11] Т.Б. Кузенко [15]	Визначення найвищого рівня фінансової безпеки підприємств досягненням індикаторами їх порогових значень	Індикаторний
І.Б. Медведєва М.Ю. Погосова [16]	Оцінка сукупності часткових індикаторів фінансової безпеки як базисних параметрів інтегрального оцінювання стану фінансової безпеки промислового підприємства	Інтегральний
М.М. Єрмошенко [11] Т.Б. Кузенко [15]	Застосування експертних оцінок і обмежений складними розрахунками через відсутність необхідних для оцінки фінансової безпеки підприємства бухгалтерських і статистичних даних	За критерієм мінімізації сукупного збитку, який наноситься безпеці
	Використання для оперативної оцінки фінансової безпеки підприємства	За критерієм достатності оборотних коштів для здійснення господарської діяльності

також використовувати методи багатомірного статистичного аналізу. Найбільш вагомо обґрунтованим є підхід, запропонований О. Барановським. Він виділив підсистеми індикаторів фінансової безпеки для характеристики об'єкта економічної й фінансової безпеки, а саме [3]: індикатори фінансової безпеки громадян; індикатори фінансової безпеки домашніх господарств; індикатори фінансової безпеки підприємств, організацій і установ; індикатори фінансової безпеки галузі; індикатори фінансової безпеки регіонів; індикатори фінансової безпеки банківської системи; індикатори фінансової безпеки фондового ринку; індикатори фінансової безпеки держави. За основний індикатор С. Ілляшенко пропонує прийняти показник фінансової стійкості, ступінь якого визначається виходячи з достатньої кількості оборотних коштів [13]. З точки зору фінансової безпеки підприємств та оцінки ступеня захищеності від зовнішніх фінансових ризиків є коефіцієнт втрати платоспроможності, оскільки він дає уявлення про ступінь теоретичної спроможності виконувати підприємством свої зобов'язання у випадку настання певних негативних подій, тобто дає загальну характеристику його захисним фінансовим резервам [9].

Отже, на основі аналізу наукової літератури можна стверджувати, що для забезпечення фінансової безпеки підприємств машинобудування та подальшого формування її стратегії управління необхідно використовувати кола індикаторів, що мають свої порогові значення. На основі вищенаведеного

було сформовано матрицю показників за частотою згадування та обґрунтованістю індикаторів у роботах вчених-економістів, до якої включено індикатори, які можуть бути використані для оцінки фінансової безпеки (табл. 2).

Отже, використання розглянутих індикаторів та методичного підходу до оцінки рівня фінансової безпеки підприємств машинобудування сприятиме ефективному формуванню її стратегії управління та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Висновки. В умовах постійних кризових явищ економіки країни підприємства машинобудування стикаються з різними фінансовими проблемами, що зумовлює необхідність передбачення їх майбутнього стану, що можливо за допомогою формування інтегрально-критеріального підходу до оцінки фінансової безпеки. Виходячи з вищенаведеного, можна зауважити, що підвищення рівня оцінки фінансової безпеки підприємств машинобудування забезпечить їх стійкий розвиток в подальшій перспективі. *Перспективним напрямом дослідження є інтегрально-критеріальний підхід до оцінки фінансової безпеки, який базуватиметься на використанні системи показників індикаторів та інтегрального індексу, що відображають необхідні фінансові параметри рівня оцінки та слугуватимуть основою формування сценаріїв ефектної стратегії управління фінансової безпеки.* Це створить методичну основу для подальших наукових досліджень, які розвиватимуться за різними напрямками, оскільки матимуть вагоме наукове підґрунтя.

Таблиця 2

Формування системи показників оцінки рівня фінансової безпеки підприємства

Показник	Джерело												
	М. Ермошенко [11]	В. Орлова [20]	І. Медведєва [16]	О. Барановський [3]	О. Ареф'єва [2]	Александров І. [1]	Р. Папехин [21]	С. Ілляшенко [13]	А. Єфіфанов [9]	Ю. Кракос [14]	Т. Загорельська [12]	К. Горячева [6]	Частота згадувань авторами
Мінімальний розмір статутного фонду				+								+	2
Величина активів				+	+								2
Обсяг продажу				+	+								2
Частка запозиченого капіталу				+								+	2
Розмір позичкового відсотка				+	+								2
Обсяг кредитів та позик							+					+	2
Коефіцієнт фін. левеліджу					+		+						2
Періодичність погашення кредиторської заборгованості				+		+							2
Період погашення дебіторської заборгованості				+		+							2
Розмір питомого оборотного капіталу				+				+				+	3
Показники платоспроможності	+			+					+				3
Коефіцієнт автономії			+		+					+	+		4
Рівень кредиторської і дебіторської заборгованості					+		+	+		+			4
Коефіцієнт прибутковості				+		+	+					+	4
Коефіцієнти ліквідності				+				+		+	+		4
Рентабельність власного капіталу	+		+		+	+				+			5
Показники оборотності активів	+			+					+	+	+		5
Коефіцієнт покриття					+	+	+			+	+		5
Показники фінансової стійкості	+	+	+		+	+		+					6
Рентабельність активів	+				+		+		+	+	+		6

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Александров И.А. Оценка финансовой безопасности промышленного предприятия / И.А. Александров, О.А. Орлова, А.В. Половян // Наукові праці Донецького державного технічного університету. – № 46. – Донецьк, 2002. – С. 12-19.
2. Ареф'єва О.В. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки / О.В. Ареф'єва, Т.Б. Кузенко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 1. – С. 98-103.
3. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) : моногр. / О.І. Барановський. – К. : КНТЕУ, 2004. – 759 с.
4. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И.А. Бланк. – К. : Эльга, Ника-Центр, 2004. – 784 с.
5. Гладченко Т.М. Економічна безпека підприємницької діяльності / Т.М. Гладченко // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2001. – С. 295-299.
6. Горячева К.С. Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки / К.С. Горячева // Економіст. – 2003. – № 8. – 17 с.
7. Донець Л.І. Економічна безпека підприємства / Л.І. Донець, Н.В. Ващенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2008. – 240 с.
8. Економічна енциклопедія : В трьох т. / Ред. кол.: С.В. Мочерний та ін. – К. : Академія, 2002. – Т. 1. – 952 с.
9. Єліфанов А.О. Фінансова безпека підприємств і банківських установ : моногр. / А.О. Єліфанова. – Суми : ДВНЗ УАБС НБУ, 2009. – 295 с.
10. Єрмошенко А.М. Інформаційно-аналітичне забезпечення фінансової безпеки страхових організацій / А.М. Єрмошенко // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 9(39). – С. 56-61.
11. Єрмошенко М.М. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство : монографія / М.М. Єрмошенко, К.С. Горячева – К. : Національна академія управління, 2010. – 232 с.
12. Загорельская Т.Ю. Финансовая безопасность предприятия как объект управления / Т.Ю. Загорельская // Научные труды ДонНТУ. – 2006. – № 103-4. – С. 215-218.
13. Ильяшенко С.Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке / С.Н. Ильяшенко // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 3. – С. 12-19.
14. Кракос Ю.Б. Управління фінансовою безпекою підприємств / Ю.Б. Кракос, Р.О. Разгон // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2008. – № 1. – С. 86-97.
15. Кузенко Т.Б. Управление финансовой безопасностью на предприятии / Т.Б. Кузенко // Бизнес-Информ. – 2007. – № 12(1). – С. 27-29.
16. Медведєва І.Б. Діагностування безпеки промислового підприємства у тривірній системі фінансових відносин : моногр. / І.Б. Медведєва, М.Ю. Погосова. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2011. – 264 с.
17. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Міністерства економіки України. – Режим доступу : http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=97980&cat_id=38738.
18. Михайленко В.М. Формування організаційного потенціалу розвитку економічної безпеки підприємств : моногр. / В.М. Михайленко, С.О. Ареф'єв. – Львів : Укр. акад. друкарства, 2010. – 224 с.
19. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство / В.М. Геєць, М.О. Кизим, Т.С. Клебанова, О.І. Черняк та ін.
20. Орлова В.В. Выбор стратегии и тактики управления финансовой безопасностью предприятия // Бизнес-Информ. – 2006. – № 11. – С. 102-105.
21. Палехин Р.С. Индикаторы финансовой безопасности предприятий / Р.С. Палехин. – Волгоград : Волгоградское научное изд-во, 2007. – 16 с.
22. Підхомний О.М. Індикатори оцінки рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання / О.М. Підхомний, Л.С. Яструбецька // Економічні науки : збірник наукових праць. Луцький державний технічний університет. – Серія: Облік і фінанси. – Вип. 4, Ч. 2. – Луцьк, 2007. – С. 73-76.

УДК 338.43.01:636.2:658.512

Орел В.М.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки та менеджменту
Миколаївської філії ПВНЗ «Європейський університет»*

ЕФЕКТИВНІСТЬ ІНТЕГРАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ СВИНАРСТВА

В статті розглянуто формування організаційно-економічного механізму ефективного інтеграційного виробництва продукції свинарства, заходи з використання нових принципів та інструментів в процесі реалізації конкурентних переваг організацій агрокомплексу. Також обґрунтовано спеціалізацію та основну перевагу інтеграції виробництва. Найважливішою складовою частиною економічної стратегії інтеграції виробництва є не тільки збільшення виробництва продукції і поліпшення її якості, а й всебічне підвищення ефективності.

Ключові слова: ефективність виробництва, інтенсифікація, спеціалізація, концентрація виробництва, інтеграція виробництва, агрохолдинг, економічний механізм свинарської організації.

Орел В.Н. ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИНТЕГРАЦИИ ПРОИЗВОДСТВА ПРОДУКЦИИ СВИНОВОДСТВА

В статье рассмотрены формирование организационно-экономического механизма эффективного интеграционного производства продукции свиноводства, меры по использованию новых принципов и инструментов в процессе реализации конкурентных преимуществ организаций агрокомплекса. Также обоснованы специализация и основное преимущество интеграции производства. Важнейшей составной частью экономической стратегии интеграции производства является не только увеличение производства продукции и улучшения ее качества, но и всестороннее повышение эффективности.

Ключевые слова: эффективность производства, интенсификация, специализация, концентрация производства, интеграция производства, агрохолдинг, экономический механизм свиноводческой организации.

Orël V.M. EFFICIENCY INTEGRATION PRODUCTION PIG PRODUCTION

In the article the formation of organizational and economic mechanism of effective integration pig production, events with new principles and tools in the implementation of competitive advantages agro organizations. Also reasonably basic advantage of specialization and integration of production. The most important part of the economic strategy of integration of production is not only increase production and improve its quality, and comprehensive efficiency.

Keywords: efficiency of production, intensification, specialization, concentration of production, integration of production, agricultural holding, economic mechanism of the pig organization.